

Večernik

Leto IV. (XI.), številka 257

Maribor, torek 11. novembra 1930

»JUTRA«

Ukazuje razun nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri
Račun pri poštnem čak. zav. v Ljubljani št. 11.409
Velja mesečno, prejemani v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon:
Uredn. 2440 Uprava 2455

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 13
Oglasi po tarifu
Oglase sprejema tudi oglasni oddelček »Jutra« v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

Položaj po volitvah v Avstriji

KRŠČANSKI SOCIJALCI HOČEJO ZA VSAKO CENO OBRŽATI KRMILO
VLADE. — DR. SCHÖBER JEŽIČEK NA TEHTNICI.

DUNAJ, 11. novembra. Ker nobena stranka pri nedeljskih volitvah ni dobila take večine, da bi mogla sama sestaviti novo vlado, sedanja koalicija med krščanskimi socijalcem in Heimwehrom pa je ostala v manjšini, vlada glede nadaljnega razvoja političnega položaja v Avstriji popolna nejasnost. Volitve same v razmerju strank niso mnogo izpremenile. Krščanski socijalcem so res precej izgubili na glasovih in izšli iz volitev oslabljeni, vendar so kljub temu meščanski mandati po številu v premoči nad socijalističnimi.

Po splošnem razpoloženju sodijo, da koalicija med socijalisti in dr. Schöberovim blokom ni izključena. V vladnih krogih zatrjujejo, da bo v času do sestanka parlamenta prišlo med strankami do razčiščenja. Nekaj dni bo še trajalo, predno bo to končno razdeljeni mandati, zlasti oni, ki odpadejo na ostanke glasov. Med tem se bodo vršile priprave za sestanek parlamenta, ki se mora v smislu ustave sestati najkasneje mesec dni po volitvah. Med tem časom se bodo tudi stranke definitivno konstituirale in določile smernice za svojo bodočo politiko.

Po konstituiranju parlamenta se bo vlada predstavila novi zbornici. Jasno je, da si mora biti vlada na čistem, kakor naloga hoče še izvesti in če je rezultat volitev povod za rekonstrukcijo vlade. Dejstvo, da mora parlament do novega leta rešiti vprašanje proračuna, sili stranke, da se čimprej sporazumejo za delovni program.

Kar se tiče posameznih strank, so krščanski socijalcem pripravljene sodelovati z vsemi meščanskimi strankami in bodo najbrž že prihodni teden stali dr. Schöberu tozadevne svoje predloge. Iz pisave njihovih glasil ter izjav njihovih voditeljev pa je obenem razvidno, da se krščanski socijalcem kljub porazu ne mislijo umakniti iz vladne, marveč hočejo za vsako ceno obržati vladno krnilo v svojih rokah in nadaljevati protimarksistični kurz, ki ga je uvedla sedanja Vaugoin-Seiplova vlada.

Dr. Schöber, ki se dobro zaveda, da je jeziček na tehtnici in da ima enako povoljne izgleda za sodelovanje s krščanskimi socijalci in socijalisti, je enkrat še zelo rezerviran. Politiki hoče kake predloge, mu bodo sicer predložile stranke in se bo odločil glede njihovega

joč se, da je Ni. Vel. kralja... globokega prepričanja o... ureditve v interesu celote... splošnega našega napredka... vsa naša meja se zaveda... danes v dobi, ki je pravilna... ločljiva, kakor je bila doba... takrat nam je šlo za to... goslavijo imeti, danes gre za to... bomo znali očuvati. In za očuvanje Jugoslavije ter za njevo konsolidacijo in okrepitve bosta tudi Maribor in cela naša obmejna pokrajina doprinesla vse, mogoče žrtve, v trdnem prepričanju, da nam je edinstvena Jugoslavija očuvala naše nacionalno življenje.

Ko to sporočamo gg. odposlancem Ni. Vel. kralja, pa obenem izrekamo toplo željo, naj bodo v vladni in na najvišjem mestu verni tolmači teh naših čust

stankom parlamenta. Glede načina, kako je dr. Seipel izzval padec dr. Schöbrove vlade, pa v Schöbrovem bloku niso nič kaj navdušeni za koalicijo s krščanskimi socijalci.

Socijalni demokrati sicer ne računajo s tem, da bi sami prevzeli vlado, vendar pa stoji na stališču, da mora sedanja vlada, ki je ostala po volitvah v manjšini, takoj odstopiti in napraviti prostor novi vladi. Kljub vsem nasprotstvom med meščanskimi strankami in socijalističnim taborom pa socijalni demokrati ne bi bili nenaklonjeni koncentraciji z natančno določenim programom. Socijalistični listi obenem opozarjajo na posledice nadaljevanja dosedanje protimarksistične borbe, ki ni rodila prav nobenega uspeha ter poudarjajo potrebo novega političnega kurza v Avstriji.

Anketa o krizi lesne trgovine v Celju

CELJE, 11. nov. V četrtek 13. tm. bo v Celju anketa šumskih podjetij in žag, na kateri se bo razpravljalo o kritičnem položaju lesne trgovine, in tudi o korakih, ki bi jih trebalo storiti za izboljšanje položaja in reševanje težke krize. Anketa so sklicale prizadete organizacije lesnih trgovcev za Slovenijo. Sklepi ankete bodo dostavljeni g. ministru za šume in rude ter ostalim merodajnim činiteljem v Beogradu.

Dvanajsta obletnica premirja

PARIZ, 11. novembra. Povodom dvanajste obletnice premirja v svetovni vojni so danes, kakor običajno vsako leto, opoldne po vsej Franciji zvonili zvonovi v spomin na veliki zgodovinski dogodek.

Komunistični izgrede v Berlinu

BERLIN, 11. novembra. Ker je bil komunistični dnevnik »Die Rote Fahne« ustanovljen, je prišlo snoči do krvavih spopadov med komunisti in policijo. Demonstranti so napadli policijo s kamenjem ter razbili vse ulične svetiljke. Ker je nastal položaj vedno bolj resen, je bila policija strelati in je bilo pri tem več ranjenih. Končno se je ojačeni »aventuristi« posrežilo obnoviti mir in red.

pa tudi tolmači našega... prepričanja, da naša nacijo... posebne po... mora biti znano tudi naj... in mestom v Beogradu, da v... sosedih še vedno ni pogašen... po delih naše države. Še... se odlašajo želje po naši slovenski... po našem slovenskem... in zelenem Pohorju, po naših... goricah in ravninah. Živimo tu še vedno na vulkanskih tleh, ki jim je treba posvečati največjo pozornost.

Ko pozdravljamo prav iskreno v svoji sredini člane kraljevske vlade, naj jim bo obenem sporočena naša iskrena želja, da bi se v okvirju vlade našim specialnim obmejnim prilikam posvečala res očetovska skrb in pozornost.

Železniška nezreča

BUKAREŠT, 11. novembra. V bližini Floreste je zavozil osebni vlak v neko lokomotivo, ki je manevrirala na prog. 8 potnikov je bilo pri tem ubitih, 15 ranjenih.

Po pameti ga pljmo, da pamet ne zgu-bimo!

Lepe so te besede mladinskega voditelja, vladike Slomška, ki je tudi sam rad prihajal v Slovenske gorice v črčkove domove; žal da se posebno naši mladeniči premalo po njih ravnaajo. Človeku se srce krči bolesti, ko sliši malo ne ob vsakem »cerkvenem žegnaju« in večjih praznikih o žalostnih pretepaških izgredih in alkoholu posurovele moške (so vmes tudi ženske) mladine. Tam uboj, tam telesne poškodbe, pa razbitje gostilniške opreme, pa vznemirjanje sosedov ob povratku na dom. Posebno nastopa ta črna kuga ob dobri vinski letini po trgatvi, ko se toči poceni sladki, a opojni ruj v Slovenskih goricah. Skrajni čas je že, da oblast z vso strogostjo postavi mladim surovežem neprestopno ograjo pred vhodom v gostilno. Ne šele čakati na uboj ali druge zločinske izgrede, da se prepove obisk gostilne temu in ovemu »nožarju« za določen čas. Oblast bi naj zahtevala od županstev seznam vseh prijateljev noža in jih že naprej svariti pred pogubnimi koraki. Sicer, kam zaplove naša mladina? ... Ob »Vseh svetnikih« je v gostilni Matjašič postal žrtev takih brezsrčnih junakov mlad družinski oče viničar Fras. Izkrvavel je pod noži »človeških zverin«, ki se bodo seve pred sodiščem izgovarjale na pijanost... Pomagajte rešiti in zaščititi slovensko mladež pred alkoholno zverino!...

Komunistični proces v Beogradu.

V ponedeljek, dne 10. t. m. se je vršila pred državnim sodiščem v Beogradu razprava proti štirim Mariborčanom, Goltesu Antonu, Zalokarju Milanu, Letonju Stefanu in Jenisy Maksu, ki so bili obtoženi po zakonu o zaščiti države. Zalokar, Letonja in Jenisy so bili oproščeni vsake krivde in kazni, dočim je bil obtoženi Goltes Anton v odsotnosti obsojen na 7 let robije. Obtoženega Jenisy Maksa je pri državnem sodišču za zaščito države branil g. dr. Avg. Reisman, odvetnik v Mariboru.

Avtomobilska nezgoda na Aleksandrovi cesti.

Davi je stal posestnik J. Cartl iz Lormanja pred Kličekovo gostilno blizu železniškega prehoda. Na enovprežnem vozu so bila tri teleta in posestnica Julijana Ploj iz Oseka pri Sv. Trojici. Kar se je od zadaj zaletel v kmečki voz neki luksuzni avtomobil ter prevrnil vozilo. Takoj pozvani mestni fizik dr. Ludvik Novak je ponesrečeni Julijani Ploj, ki je dobila več ran, nudil najpotrebnejšo pomoč.

Tatvina kolesa.

Delavcu Ivanu Gleinerju iz Trstenjakove ulice je včeraj neznan storilec izpred gostilne Vlahovič ukradel moško kolo.

O, ti avtomobil!

stražili svoja domovja, odkoder jim je Nečak (uica): Ujec, povej mi, ali vozi tvoj avtomobil tudi... cina! Ujec: Dragi Jan... sto ne vozi, tudi č...

Maribor in meja odposlancem kralja

Ko se je raznesla vest, da obiščejo odposlanci Ni. Vel. kralja, njegovi ministri s predsednikom vlade na čelu, izvrševalci njegove in narodne volje, tudi Slovenijo, je prešinila radost tudi naša srca. Tembolj, ko smo izvedeli, da pridejo gg. ministri, izvemši g. predsednika vlade, ki mora biti danes navzoč v Beogradu pri odkritju spomenika hvaležnosti Franciji, tudi v Maribor ter Celje in Ptuj, torej v naše obmejne kraje, ki tvorijo predstražo naše edinstvene države ob severni meji, in ki imajo baš z ozirom na ta svoj čas tudi svoje posebno obilježje, svoje posebne interese in potrebe. Ako je kedaj poprej prihajal kakšen g. minister v te naše kraje, je prihajal kot partizan, in zgodilo se je žal celo, da so se ob takih prilikah izigravali iz parti-zanskih razlogov naši nacionalni interesi.

Danes prihajajo odposlanci Ni. Vel. kralja med nas kot vršilci velike misije, ki jim jo je naložil kralj: da s složnim delom na konsolidaciji v okviru narodnega in državnega edinstva ubogo in izmučeno državo, ubogi in izmučeni narod popeljejo v obljubljeno deželo notranjega ujedineja naših duš in src ter ekonomskega blagostanja in življenske sreče.

Slovenija — o tem ni dvoma — je že od nekdanj zibelka jugoslovanske misli, ki so jo gojili in negovali in propagirali naši najboljši možje, zlasti tudi v naši obmejni mariborski pokrajini. Zlasti mi tu ob jezikovno-nacionalni meji smo vsikdar najbolj občutili, da nam je samo v narodnem in državnem edinstvu zagarrantiran nacionalni in obenem gospodarski obstoj in napredek. Odtod svoječasno borbena sodelovanje Maribora in cele naše obmejne pokrajine dolgi do Savinjske in Savske doline za majsko deklaracijo in kasneje še odločnejša borba za popolno ujedinitenje v eno enotno in močno jugoslovansko državo. Odtod kasneje veliki napori Maribora in cele pokrajine okrog njega za nacionalno in gospodarsko okrepitve te pokrajine, vse v trdni veri, da nam je spas in napredek v nacionalnem edinstvu in gospodarski okrepitvi.

Največji dokaz svoje popolne in nesebične udanosti do jugoslovanske ideje in ideje narodnega in državnega edinstva, največji dokaz svoje popolne udanosti do Ni. Vel. kralja kot nosilca teh idej pa je dal Maribor in je dala cela naša pokrajina, ko smo brez pridržka z navdušenjem pozdravili manifest od 6. jan. 1929 in akt od 3. okt. 1929. Dasi je akt od 3. okt. 1929 pomenil demobilizacijo Maribora, ki je z ukinitvo velike županije in oblastne samouprave v gospodarsko-ekonomskem pa tudi v nacionalnem pogledu utrpel silne, milijonske izgube, se je vkljub temu Maribor in se je cela mariborska pokrajina, cela naša meja brez pridržka izrekla za novo stanje in za novo ureditev države. Doprinesli smo teško žrtve na veliki ideji, zaveda-

Evropska gospodarska kriza in mi

Pri nas se je splošno ukoreninilo mnenje, da je sedanja evropska gospodarska kriza le posledica svetovne vojne in njenih odmevov v ekonomski strukturi sveta. To mnenje je pa samo deloma pravilno, kajti temeljni vzrok je vse resnejši in težji in ga nobena, tudi ne najpopolnejša likvidacija zadnjih posledic vojne ne more docela odpraviti. Ta vzrok je namreč dejstvo, da se je pričelo na vsej črti rušiti ono svetovno ravnovesje, ki je dolga stoletja postavljalo Evropo v docela svojevrsten privilegiran položaj. To ravnovesje je bilo vsebovano v razmerju: Evropa: kolonije! Za Evropo so od odkritja delali vsi ostali kontinenti: Azija, Afrika, Avstralija in Amerika in večino svoje materialne in duhovne moči je Evropa gradila s sredstvi truda teh kolonij.

Razvoj civilizacije je pričel sicer ta stari red rušiti že davno pred svetovno vojno, vendar pa ne tako naglo in temeljito kakor po vojni, ko je vsa Amerika, ne samo USA, obrnila Evropi hrbet, ko se je Azija na Kitajskem, v Indiji itd. uprla, ko se je Avstralija zabarikadirala za svojo ekskluzivistično avstralsko politiko in ko se osamosvojuje celo Afrika. Razen tega so pa postale Združene države, Japonska in republike Južne Amerike same središča kakršno je poprej za ves svet bila edina Evropa, ki je celo še sama postala gospodarsko, posebno finančno odvisna od Amerike. Evropska industrija, ki je poprej bila edina kupovalka kolonialnih sirovin in jim je zato sama diktirala cene in je na

drugi strani bila zopet edina producentka industrijskih proizvodov za ves svet, je našla v mladi ameriški, japonski, avstralski, kaplandski, indijski in japonski industriji tekmeča, ki jo že duši.

Čimbolj pa se osvobojajo ostali kontinenti, nekdanje kolonije Evrope, in čimbolj raste njihova lastna gospodarska, industrijska, kulturna in politična moč, tembolj se rušijo osnove stare Evrope. Rušenje teh osnov pa baš povzroča sedanjo krizo, zato je jasna in neizogibno pravilna naša uvodna trditev, da ta kriza ni le posledica vojne. Vojna jo je samo pospešila in povečala, ne pa niti rodila niti povzročila. Ker pa je Evropa kljub vsem diferencam vendarle neločljiva celota, je jasno, da čutilo in morajo čutili to krizo vse države, tudi tiste, ki same nikdar niso direktno živele od dela kolonij, tujih kontinentov in ljudstev.

Kriza angleške, nemške, italijanske in vseh drugih evropskih industrij, kriza agrarne produkcije Poljske, Rumunije, Madžarske, Jugoslavije itd., vse te krize so le nujna in logična posledica dejstva, da so sirovine za te industrije predrage, prodajne možnosti v tuje dele sveta pa vedno manjše in da je prevelika produkcija agrarnih pridelkov Amerike itd. prevelika in precenena, da bi bila mogoča uravnovešena konkurenca s strani agrarnih proizvodov Evrope. Jasno pa je spričo tega tudi, da se ta kriza ne da tako lahko in hitro odpraviti in da nikakor ni mogoče misliti na skorajšnje izboljšanje, ampak je nasprotno treba pričakovati še vse hujših in težjih časov.

Mariborsko gledališče

REPERTOAR:

Torek, 11. novembra ob 20. uri »Gospa ministrovka« ab. C. Kuponi.

Sreda, 12. novembra. Zaprto.

Četrtek, 13. novembra ob 20. uri »Lutka« ab. B.

Petek, 14. novembra. Zaprto.

Sobota, 15. novembra ob 20. uri »Škrjančkov gaj«. Kuponi. Gostovanje gđc. Milke Michl.

Iz gledališča. V četrtek, 13. t. m. se bo ponovila Audranova opereta »Lutka«, ki je pri nedeljski premijeri publiko kar najbolj zabavala. Sodeluje kot gost g. Harastovič, dirigira g. Herzog, režira g. Truhovič. — Pri ponovitvi Leharjeve operete »Škrjančkov gaj« v soboto, 15. t. m. bo pela znana zagrebška subreta gđc. Milka Michlova partijo Marice. Radi velikih simpatij, ki jih uživa omenjena pevka v Zagrebu, bo njeno gostovanje v Mariboru vsekakor zanimivo.

Lutka

(Premijera).

V nedeljo je bila premijera Audranove klasične operete »Lutka«, pri nas bolj poznano pod imenom »Punčka«. Delo se bolj radi humorističnega dejanja po svetu mnogo izvaja. Vsebinsko je stvar operetno lahka, polna komike, preračunana v zabavo operetne publike. Glasbeni del nima nobenih posebnih zanimivosti, isto velja tudi za uverturo, ki kljub ognjevitemu tempu ne more ogreti.

Predigra se vrši v samostanu in se začneja z raznimi kapucinskimi posvetnimi »pobožnostmi«. Prvo dejanje v trgovini za lutke, nudi mnogo komike in zato pride publika posebno v tem dejanju na svoj račun. Isto velja tudi za drugo dejanje, ki se vrši na dvorcu barona Chantrelle, medtem ko je zadnje dejanje zopet v samostanu, manj posrečeno.

G. Truhovič (Sancelot) očitno ni bil glasovno disponiran. Tudi igralsko je bil v prejšnjih ulogah mnogo boljši. Gđc. Udovičeva (Alezija) je bila v ulogi lutke srčkana in kakor vedno — prav dobro razpoložena. Dober je bil tudi g. P. Kovič (Maksimij) v ulogi predstojnika zavoda. Lepo je podal tudi svojo baritonsko ulogo. G. Skrbinišek (baron Chantrelle) je morda edini izmed ostalih igralcev ohranil igralsko mirnost. Pretiravali so svoje vloge predvsem g. Savinova (Henrik), g. Gorinšek (Loremois) in g. Tovornik, posebno logi Balzarja.

Sploh je bilo opaziti, da so igralci ušli režiserju z vaje. Gostoval je g. Harastovič v ulogi Hilarija, lastnika tvornice za lutke in vzbujal s svojo komiko, ki je bila tudi pretirana, med občinstvom salve smeja. Gđc. Kovačeva je bila za svoj balet pred prvimi dejanimi nagrajena z velikim aplavzom. Obetanih baletov, ki bi se morali po napovedi vršiti, pa smo zaman pričakovali. Scene so bile po možnosti okusno izdelane — režija pa kakor rečeno na šibkih nogah.

Dirigent gosp. Herzog je manj vredni glasbeni part vzel zelo resno, kljub temu pa so se ponavljala nesoglasja med orkestrom in odrom. — Prepričan sem, da bo ta opereta, radi lahke in smešne vsebine, skozi vso sezono polnila hišo in kar je glavno tudi gledališko blagajno. K. P.

Ob sv. Martinu.

Četudi se v veku splošnih reformacij marsikaj odpravlja, nam ostane vendarle sv. Martin trajno ljub nebeški zaščitnik. Kmet-vinogradnik — med letom trpin, — se široko nasmeje, ko je Martinovo pred durmi. Še za davke ni prehude brige; kajti letos je bilo podeželje razveseljivo zaščiteno pred plačilnimi nalogi, ker se je čakalo na čas kmetove celotne bilance, katero mora podpirati — sv. Martin. In zakaj ima v pratiki sv. Martin poleg sebe naslikano gos? — Marsikdo tega ne ve; tudi poklicni pobožnjaki so v zadregi radi odgovora na to vprašanje. — Mična zgodba je to. — Kdor pozna življenje svetnikov božjih, ve, da je bil sv. Martin — sprva konjeniški stotnik. Znana je legenda, da je podaril sredi zime pol svojega plašča zmrznjenemu beraču. Plašč je razpolovil z mečem. Nekoč je bil v hudi, naporni službi vojaškega poveljnika. Utrujen je zaspal in ko so gosi na dvorišču njegovega stana začele glasno gagati, se je pravočasno prebudil in rešil sebe in svojo odgovorno nalogo. Odsihdob je ostala gos njegova ljubljenska. Ko je zapustil vojaško službo, je vsled vzglednega življenja postal duhovnik in pozneje škof. Vedno je spoštoval gos, ki jo tudi sedaj, ko uživa kot svetnik rajsko veselje, stalno slikajo v pratiki poleg njega, kateremu na čast se mora žrtvovati. Tako je mična legenda postala trdno vkoreninjena tradicija, ter je še dandanes martinovanje brez rešene gosi skoro nemogoče... — Ponekod velja sveti Martin kot likvidator plodnega leta in napovednik zime. — Širok je njegov delokrog, še širša pa njegova odgovornost za dejanja in nehanja svojih varovancev v tej solzni do

Mariborski in dnevni drobiž

Spomenik hvaležnosti Franciji

Danes, na 12. obletnico premirja, odkrivajo v Beogradu spomenik hvaležnosti Franciji. Že včeraj ob prihajanju gostov iz Francije so se vršile v Beogradu velike manifestacije in ovacije francoskemu narodu in Franciji, ovacije hvaležnosti Franciji za usluge in pomoč, ki jih je nudila mučeniški Srbiji med vojno. Te ovacije niso samo izraz čustev Beograđanov, in tudi spomenik ni samo izraz hvaležnosti Beograda, ampak vsega jugoslovanskega naroda, kateremu je v prvi vrsti pomoč Francije izbojevala svobodo ter narodno in državno edinstvo. Francija ta spomenik zasluži tembolj, ker ni samo med vojno doprinašala ogromne žrtve za te ideale, ampak jim je ostala dosledno zvesta tudi do današnjega dne z odkritim, nesebičnim prijateljstvom in zavezništvom.

Značilno je, da se ta spomenik hvaležnosti odkriva baš na obletnico velikega dogodka pred 12 leti: dne 11. nov. 1918 ob 12. je potekel rok, ki je bil od antante stavljen Nemcem za sprejem pogojev premirja. To je trenutek, ki se ga teoretično lahko smatra za konec svetovne vojne. Zato se je tudi danes že skoro po celem svetu udomačila navada, da se spomin na ta zgodovinski trenutek obnavlja s tem, da se na dan 11. nov. ob 12. uri ljudstva v dveminutnem molku spominjajo žrtev svetovne vojne in posvetijo svoje misli pacifistični ideji.

Spomenik, ki ga danes odkrivajo v Beogradu, je na 7 metrov visokem postamentu 5 metrov visoka figura, delo največjega jugoslovanskega kiparja Ivana Meštroviča. Figure so lili v Zagrebu, v livnici Umetniške akademije, koje rektor je g. Ivan Meštrovič. Figura je lita na isti način kakor znameniti »Indijanci« v Čikagu in Grgur Ninski v Splitu. Celo tehnično delo na spomeniku je trajalo 3 mesece. Litje je vršil domači mojster Franjo Antolič, ki se je učil te umetnosti v Italiji. Pri vseh delih so sodelovali isti mojstri kakor na gori navedenih svetovno znanih in priznanih spomenikih. Delo na postavitvi spomenika samega v Beogradu je trajalo 8 dni. Za litje figure so upotrebili 20 klaftrov drv, dva vagona kokska, 1000 kg voska, 2 vagona sadre ter 5 in pol tone bronce.

O Ivanu Meštroviču bomo te dni spregovorili v posebnem članku.

Prihod kraljevih odposlancev danes ob 4. popoldne

Kraljevi odposlanci ministri dr. Srskić, dr. Švrljuga, inž. Serbec in Ivan Švegel se pripeljejo danes, ob 4. popoldne z avtomobil iz Celja v Maribor. Do meje mestne občine na Teznu se jim peljeta nasproti župan dr. Juvan in podžupan dr. Lipold. Na trgu pred magistratom bodo sprejeli odlične goste zastopniki oblasti, šolska mladina ter kulturne in gospodarske organizacije. Takoj nato se bo vršila slavnostna seja občinskega sveta, po kateri si bodo gospodje ministri ogledali razne zanimivosti v mestu in okolici, zvečer pa bo v hotelu »Orel« intimna večerja ministrov.

Jutri, v sredo, ob 9. dop. bo v kazinski dvorani konferenca ministrov z zastopniki mesta ter obmejnih okrajev, da se informirajo o željah prebivalstva.

Ob 13. uri bo pri »Orlu« slavnosten banket, ki se ga udeležijo povabljeni zastopniki občin, društev in korporacij.

Vse fotoamaterje

opozarjamo na predavanje, ki bo drevo ob 20. uri v Zadrudni gospodarski banki pod okriljem Zimskosportega odseka SPD. Vstop je prost.

Darilo.

Družina Weingerl-Flucher je darovala namesto venca za umrlo gospo Marijo Gruber mariborskemu reševalnemu oddelku znesek Din 100. — Priručna hvala! — Komanda.

Mariborsko slov. žensko društvo priredi kot običajno tudi letos Miklavžev nastop za deco s kratkim sporedom, na kar opozarja mariborsko občinstvo in druge organizacije. —

KINO

Grajski:

Samo še par dni — Velefilm

TANGO LJUBEZNI.

100% govoreči zvočni film v nemškem jeziku. Presega dva srca v ¼ taktu. — WILLY FORST, PAUL OTTO, FEE MALTEN.

Union:

Samo par dni

NAJINA JE NOČ.

CHARLOTTE ANDER, HANS ALBERS, LUCIE ENGLISH, WALTER JANSEN.

Predstave v obeh kinih ob delavnikih ob 17. 19. 21. uri; ob nedeljah in praznikih ob 15. 17. 19 in 21. uri. Predprodaja dnevno: od 10. do 12. ure na blagajni. XXVI

APOLO KINO

Soboto 15. nedeljo 16. nov.

KEU MAYNARD — TOM MIX.

KARAVANA V PUŠČAVI.

Smrt ugledne istrske korenine.

V Lanišću, v koperskem okraju v Istri, je zatnil svoje sokolje oči 87letni daleč naokrog spoštovani posestnik Jakob Buždon, znan tudi številnim mariborskim beguncem. Kljub preganjanju je ostal zvest svoji grudi in ko sta njegova sinova Ivan, ki je zvanik mariborske pošte, in Anton, ki živi v Varaždinu, odhajala od njega, ker sta bila prisiljena, jima je dejal v slovo: »Čemu odhajata od tu? Preganjali nas so, a pregnali nas ne bodo; z vilami in kosami bomo do zadnjega branili čast naše zemlje!...« In sedaj počiva to zlato srce v svoji rodni zemlji, katere se je s tako veliko ljubeznijo oklepalo... Naj bo njegov spomin svetel med nami, žalujemo pa naj čas poslušal solze žalosti!

Oblastni Odbor Jadranske Straže v Mariboru.

Iz Prage nam poročajo, da sta imela predstavnik Jadranske straže g. Niko Bartulovič in g. Admiral Koch povsod, kjer sta se pojavila, prav prisrčen sprejem in da bo njuno potovanje po Čehoslovakijski veliko pripomoglo k izgradnji še tesnejšega prijateljstva med nami in Čehi, ki so jako navdušeni za naše morje posebno pa še za našo »Jadransko stražo«, katere ogranke želijo ustanoviti po vsel čehoslovakijski republiki in dvigniti tudi med češkim narodom smisel za naše slovansko morje. Mariborski oblastni odbor »Jadranske straže« je povabil ta dva predstavnika, da se na svojem povratku v domovino ustavita tudi pri nas v Mariboru. Žal je pa glavni tajnik »Jadranske straže« g. Niko Bartulovič obolel, tako da se vrača preko Maribora v domovino jutri dne 12. t. m. samo naš admiral Koch, ki se ustavi tudi v našem mestu, da si ga ogleda in spozna razmere za še uspešnejši razvoj tukajšnje naše organizacije za naše morje. Naprošeni so vsi odborniki toliko mestnega kakor oblastnega odbora »Jadranske straže«, da pozdravijo g. admirala Kocha pri njegovem prihodu v Maribor jutri popoldne pri brzovlaku, ki prihaja iz Prage. —

TRENCHOATI,

površniki, hubertusplašč, usnjeni lopčič, kože, pliši, snežni čevlji, snežni škornji, galoše, kakor tudi razno manufakturno blago na obroke. ORNIK, Maribor, Koroška cesta 9. XLIII

Smrtna kosa.

Sinoči je umrl v splošni bolnici preglednik fin. kontrole Anton Falk, star 56 let. Pogreb bo jutri ob 16. na Pobrežju. — Davi pa je umrl v Jandranski ulici 23. delavec Anton Polše, star 75 let. Pogreb v četrtek ob 15. na Pobrežju. —

Družabni večer Glasbene Matice

se bo vršil v soboto v Narodnem domu in ne v kazinski dvorani, kakor se je nameravalo prvotno. To dvorano je odstopila Matica Rolary-klubu, ker je zanj najbolj prikladna in gre s svojimi gosti in člani v Narodni dom. Posebnost tega večera bo prvi nastop domačega jazz banda. Prijatelji in razni pevci, dobro došli! —

Tajnost vile v Sartrouvilleu

KOMUNISTIČNA CENTRALA ALI FAŠISTIČNI BLUFF?

Organ italijanskih socializmov »Avanti«, ki izhaja v Zürichu in ki vodi ostro kampanjo i proti fašitom i proti komunistom, piše o odkritju protifašistične centrale v Sartrouvilleu na Francoskem, o kateri trdi del francoskih listov in ves fašistični tisk, da je bila v zvezi z Moskvo in da je organizirala teroristično akcijo proti italijanskim fašistom. »Avanti« iznaša detajle o odkritju, vendar se vzdržuje končne sodbe in izražajo, da bo sodna preiskava vse razčistila. Značilni so nekateri dogodki pred razkritjem (»Avanti« jih imenuje simptomatične!), ki jih je fašistični tisk takoj izkoristil v toliki meri, da je ponovno započel kampanjo proti antifašističnim emigrantom in zahteval od francoske vlade, da jim odpove gostoljubnost. Kaj se je zgodilo?

Pred kakimi dvema tedni je pariška policija izsledila dva italijanska delavca, ki sta nosila peklenski stroj. Bila sta takoj aretirana in sta izjavila, da sta iz Gorice, baje Cancian in Zitten. Značilno je, da sta brez pomišljanja priznala, da sta hotela peklenski stroj pustiti v poslopu italijanske fašistične organizacije v Parizu. Dogodek ni vzbudil posebne pozornosti v javnosti. Nekoliko dni pozneje pa je bil najden na cesti, ki vodi v Sartrouville, neki Italijan Carti, švicarski državljani. Bil je ranjen. Prenesli so ga v bolnico (dogodek smo tudi v našem listu kratko registrirali). Tam je izpovedal, da so ga v neko vilo v Sartrouville primamili italijanski komunisti, ga tam obsodili na smrt in takoj oddali nanj par streliv iz revolverjev, potem pa se umaknili v klet, da mu izkopljejo grob. Toda on ni bil mrtev in uspešno mu je, da je pred njihovim povratkom pobegnil.

Kasneje se je doznalo, da v tej misteriozni vili v Sartrouvilleu cele noči ropoče nek motor. Izvršena je bila preiskava. V vili niso našli žive duše, pač pa radio-aparat, mnogo spisov, komunističnih brošur in letakov. Med zaplenjenimi spisi je tudi okrožnica, v kateri se pravi med drugim: za uspešno dobljanje vojne je treba z vsemi sredstvi rušiti fašizem in ravnotako se bo-

riti proti socializmom, katere je treba kot pomočnike buržuazije onemogočiti. Iz tega sklepajo, da je bila to centrala komunistov. Kljub vsemu pa še ni jasno, kdo je ranjeni Carti in ni ugotovljena njegova identiteta.

»Avanti« upravičeno vprašuje, če ni to morda kak fašistični špijon in agent-provokater. Ako je res komunistična centrala, se bo to kmalu dokazalo, če je pa vse le fašistična intriga, bo tudi kmalu jasno. Vsekakor pa mora francoska javnost biti zelo oprezna, dokler ni vse pojasnjeno, ker fašistična Italija s tem spekulira.

Čudno je, pravi »Avanti«, da so komunisti — če je to bila njihova centrala — pustili temu vse dokumente nedotaknene, dasi so imeli časa dovolj, da jih uničijo. Nedvomno je, da je odkritje misteriozne vile v Sartrouvilleu hudo zadelo italijansko emigracijo, ki radi teh dogodkov trpi, ker so francoske oblasti dale aretirati in izgnati iz Francije mnogo italijanskih protifašistov, ki niso imeli v redu dokumentov, ker jih niso mogli v redu imeti, zakaj pobegnili so iz Italije naskrivaj. »Avanti« apelira na francoske oblasti in na javnost, naj bo oprezna, ker fašistična Italija hoče s tem odkritjem kompromitirati italijanske emigrante in Francijo prisiliti, da jim odpove gostoljubje. Pri tem pa mora francoska policija računati z dejstvom, da niso vsi emigranti komunisti, dasi so vsi protifašisti. »Avanti« priznava, da Franciji ne more biti prijetno, ako se na njenem ozemlju organizirajo politične zarote. Toda takšne neprilike so imele vse svobodne države, ki so dajale gostoljubno streho političnim emigrantom, tako tudi Belgija in Anglija začasa Napoleona III. s francosko emigracijo, Švica, Francija in Anglija pa z italijanskimi emigranti začasa Risorgimenta. Vendar je pa to svobodoljubnim deželam na čast.

Italijanska emigracija — končuje »Avanti« — ki sedaj dela Franciji nekaj neprilik, se tega zaveda in prišel bo dan, ko bo svobodna Italija z zahvalo uredila ta svoj račun s Francijo.

V kraljestvu največjih opic

STARI RIMLJANI IN GORILE. — ZAŠČITNO OZEMLJE V KONGU. — ŽIVLJENJE GORIL.

Prvi, ki so prinesli vesti o največjih afriških opicah v Evropo, so bili še stari Rimljani. Po silnih naporih se jim je posrečilo, da so iz obale Sredozemskega morja preko ogromne puščave Sahare prodrli v osrednjo Afriko in ko so se vrnili, so začudenemu svetu pripovedovali, da so tam doli v tistih neizmernih gozdovih našli ogromne, z dlako porastle divje ljudi strašne zunanosti. Ime so jim dali — gorila. Dolga stoletja je potem bila vsa Evropa prepričana, da živijo v osrčju Afrike zares kosmati divjaki. Šele potovalci in raziskovalci črnega kontinenta prejšnjih stoletij so spoznali to rimljansko pomoto in ugotovili, da gorile niso ljudje, temveč navadne in le izredno velike opice.

Kakor se povsod vse spremeni, kamor stopi noga belega človeka, tako se je spremenilo tudi v Afriki, ko je postala kolonija Evrope. In prve, s katerimi je Evropeec prišel v navskrižje, so bile velike zveri, med njimi seveda v prvi vrsti gorile. Te velike opice se namreč hranijo z rastlinsko hrano, zato povzročajo po plantažah ogromno škodo. Domačini jim s svojim primitivnim orožjem do prihoda Evropecev niso mogli zlepa doživeti, kajti gorila je v borbi na bližino nainevarnejši nasprotnik. Človeka, katerega dobi v svoje roke, zmečka in zdrobi kakor mušico. Posebno nevarni so še »juni zobje v velikih orjaških čeljustih. Beli naseljenci v Afriki so zato začeli neusmiljeno uničevati gorile, kjerkoli so jih zasledili. V nekaj desetletjih so jih ponekod docela iztrebili in v zadnjem stoletju so gorile sploh postale že zelo redka prikazen.

To je pred nekaj leti napotilo znanstvenike prirodoslovce, da so pri vladah,

ki imajo v Afriki svoje kolonije, povzeli energične korake v zaščito goril. Zahtevali so, da se pod kaznijo prepove še nadalje loviti in ubijati te ogromne opice, ki merijo z razprostrtima rokama do 2 metra 80 centimetrov. Ta akcija jim v polni meri sicer ni uspela, vendar pa se je v belgijskem Kongu določilo zelo veliko ozemlje kot »Narodni park«, v katerem se gorile, kakor tudi ostale zveri in živali ne smejo niti zasledovati, niti loviti ali ubijati. Vse mora ostati tako, kakor je Bog ustvaril in kakor se samo razvija.

Tako je ta ogromni narodni park v osrčju Konga postal pravo pravcato kraljestvo goril, kajti one so med vsem prebivalci najbolj razvite, premetene in silovite. Letos spomladi je bila v to opičje kraljestvo odposlana posebna znanstvena ekspedicija, da prouči, kako se gorile v svoji svobodni »državi« počutijo in po njenem prvem poročilu, objavljenem te dni, posnemamo, da je — vse v redu. Zaščitno ozemlje obsega ravnine, močvirja, pa tudi gorovja do več tisoč metrov višine. Porastlo je največ z bambusovim trstjem, ki je tako gosto, da ga je morala ekspedicija sekati in si tako delati pot, ako je hotela priti naprej. V takih okoliščinah seveda ni bilo lahko zasledovati in opazovati življenje ter »šege in navade« goril. Vendar je ekspedicija zbrala mnogo dragocenega materiala.

Pred vsem je njeno opazovanje znova potrdilo, da živijo gorile zelo urejeno življenje. Enoženstvo je strogo v veljavi in se nikjer ne krši. Samec je zaščitnik družine, družina pa se mu mora za to oddolžiti s tem, da mu je vedno pokorna in da mu pomaga preskrbovati prehrano. Če so mladiči neokorni, im sa-

mec deli zaušnice, da jih še dolgo skeli in jim šumi po glavi. Prav kakor družina, je pa urejena tudi večja enota, skupina. Vsak rod ima svojega voditelja, ki je nekakšen absolutistični vladar. On odreja rajone, kjer si smejo poedine družine iskati hrane in on jih tudi vodi, kadar se je treba seliti iz ene pokrajine v drugo. Sicer pa se družine ne družijo rade med seboj, vsaka je srečna in zadovoljna, če more hoditi svoja pota. Tako je torej življenje v mednarodno priznanem »kraljestvu« goril.

Italija najbolj oborožena država

Pariški list »Petit Parisien« odgovarja na kampanjo raznih nemških in italijanskih listov proti francoskemu »militarizmu« in objavlja primerjavo številčnega stanja armad evropskih glavnih držav. Francija vzdržuje armado 520.000 mož, od teh v Franciji samo 317.000 mož. K tem je prišteti še 35.000 orožnikov, 18.000 carinikov in 7000 oboroženih gozdnih čuvajev, skupno torej 377.000 mož. V primeri s predvojnimi stanjem v l. 1913 pomeni to redukcijo za 300.000 mož. Nemčija, ki ji je po mirovnih pogodbah dovoljenih 100.000 mož, ima izven teh še 150.000 mož in častnikov policije, ki so vsi izvrstno izvežbani in se jih v slučaju potrebe takoj lahko porazdeli v polke. Izven tega je nedavni kratkoročni poskus poziva »Stahlhelma« v Koblenz pokazal, da Nemčija lahko v 24 urah postavi armado 140.000 mož, ki ji manjkajo samo puške in topovi, tako da lahko Nemčija v slučaju mobilizacije trenutno postavi 470.000 mož. Glasom števil, ki jih je italijanska vlada sama predložila Društvu narodov, razpolaga Italija s stalno armado 714.600 mož v Italiji in 52.000 mož v kolonijah, skupno 766.600 častnikov, vojakov in članov milice. Prava italijanska armada šteje 303.000, fašistična milica 353.000 mož. Velika Britanija ima armado 780.000 mož, od teh 297.000 mož v kraljestvu in 483.000 v Indiji in kolonijah.

Prstani za — ločene žene

To novost je uvedla seveda — Amerika. Namen teh specialno izdelanih prstanov je, da se ženam, ki so ločene in ki nočejo več nositi zakonskih prstanov, daje možnost razlikovanja od deklet in omoženih žen. Prstan je zelo enostaven. Narejen je iz črnega oniksa in nosi se na sredincu leve roke. Na notranji strani prstana so vgravirane štiri črke, ki skupno tvorijo magično besedo »svoboda« (free). Prstan se tudi naziva »Reno« po ameriškem mestecu Reno v državi Nevada, kjer se mnogi razočarani ameriški zakonski pari dajo ločiti. V Nevadi se namreč po tamošnjih zakonih dajo zakoni mnogo lažje ločiti nego v katerikoli drugi ameriški državi. Razentega so v Reno tudi izvrstni hoteli, ali bolje rečeno, hoteli so dobri zato, ker prihaja tja velika množica parov, ki se žele ločiti.

Koliko jezikov je na svetu?

Nešteto učenjakov se je že trudilo, da bi ugotovili število jezikov, kateri se govori na naši zemeljski obli, vendar se dosedaj še nobenemu ni to posrečilo, pač pa imamo približne številke. Ameriški učenjak dr. Schurzer je leta in leta študiral, zbiral in zapisoval podatke o tem, koliko jezikov se govori na svetu. Čim je končal svoje delo, je ugotovil, da je vseh jezikov na svetu 2.976. Po njegovem zatrijevanju ima 860 jezikov samostojen izvor in sicer 48 v Evropi, 153 v Aziji, 424 v Afriki in 117 na raznih oceanskih otokih.

Amerika zvišuje svojo tonifilmsko industrijo.

Iz Los Angelesa javljajo, da tamošnji ateljeji zvočnih filmov napovedujejo za bodočo sezono pojačano produkcijo zvočnih filmov v raznih jezikih. Razun Metro Goldwyn Majerja najavlja tudi Compania Artur Loew 50 filmov v francoskem, nemškem in španskem jeziku. Iz Evrope je v to svrhu angažiranih mnogo odličnih igralcev, igralk in ravnateljev.

Sport

Reprezentanca proti Gradcu sestavljena!

Za medmestno tekmo Maribor-Gradec, ki se bo vršila v nedeljo dne 16. t. m. v Mariboru, je MO kapetan g. Nerat nominal naslednje igralce: Koren I, Koren II (ISSK Maribor), Wagner, Frangeš (SK Železničar), Kirbiš (ISSK Maribor), Ronjak (SK Žel.), Paulini (SK Žel.), Domincelj (ISSKM), Bačnik, (SK Žel.), Bertonec in Starc (ISSKM). Rezerva: Barlovič Klippstätter Herman (Rapid), Konič (ISSKM).

Mariborski zimsko sportni podsavez, službeno.

Upravni odbor JZSS je na svoji seji dne 3. t. m. imenoval za okoliš mariborskega zimskosportnega podsaveza sledečo izpitno komisijo za sodnike v smučkem teku na daljavo: dr. Orožen, Golubovič, dr. Sekula, Parma in Vetrin. Komisija bo po potrebi pozvala kandidate za sodniške izpite.

Ožji upravni odbor ima redno svoje seje vsak četrtek ob 20. uri v hotelu »Orel«.

V dnevih 30 XI.—12. XII. se bo vršil tečaj za klubske trenerje na Veliki Planini pod vodstvom g. inž. Janka Janša. Vsak klub ozir. društvo naj pošlje vsaj enega smučarja, da si s tem pridobi svojega učitelja. Tečaj za tekmovalce se bo vršil pri Mariboru, ako se prijavi vsaj 10 smučarjev. Tečaj bo brezplačen.

Glede priobčevanja vremenskih poročil se naprošajo člani, da pošljejo iste ne naslov Srečko Voglar, Maribor, Mariborska tiskarna. — Tajnik I.

Sokolstvo

Seja župnega načelstva

mariborske sokolske župe bo v sredo, dne 12. tm. ob 8. v Narodnem domu. Vse člane načelstva pozivam, da se seje sigurno udeležijo. — Načelnik.

Sabor pravoslavne cerkve na Poljskem.

Dne 6. in 7. t. m. se je pod predsedstvom pravoslavne metropolita v Varšavi vršila seja članov predstavništva pripravljalne skupščine za sklicanje cerkvenega sabora poljske pravoslavne cerkve. Priprave za sklicanje sabora bodo skoro končane in bo sabor pričel zasediti že začetkom decembra.

V motornem čolnu čez Atlantski ocean.

Iz Michigana so prispeli v Halifax (Nova Škotska) štirje možje, ki imajo namen, pluti čez Atlantski ocean v Nemčijo na 10 metrov dolgem motornem čolnu. Za svojo vratolomno vožnjo spravljajo na čoln že potrebni material.

Moderni gusarji.

Te dni so neko noč napadli zločinci grško ladjo »Dionisios« v luki Galac in jo pričeli pleniti. Približali so se ladji v trdi temi na svoji barki, razbili stražniku-mornarju na grški ladji črepinjo s steklenico in začeli pleniti. Toda mornarji so jih opazili in pričel se je na ladji hud boj, tekem katerega se je razbojnikom posrečilo v temi zopet izginiti.

Podaljšanje šolske obveznosti v Angliji.

Angleška spodnja zbornica je sprejela zakonski načrt, s katerim se radi pobijanja brezposelnosti raztegne šolska obveznost do 15. leta, z 294 proti 225 glasovom.

Židi bodo zopet smeli v Palestino.

Kakor smo poročali, je angleška vlada pred nekaj tedni izdala začasno prepoved za nadaljno naseljevanje židov v Palestini. Židovske organizacije celega sveta so proti tej prepovedi organizirale veliko akcijo. Sedaj poročajo iz Jeruzalema, da je angleška vlada sporočila Jewish Agency, da je ta prepoved ukinjena. V prihodnjih 6 mesecih bo odobrenih 1500 prošenj za naselitev.

Pomorska sila Japonske.

V nedeljo 26. t. m. se je vršila v Kobe (zaliv Osaka) velika revija japonske vojne mornarice, na kateri je sodelovalo 165 vojnih ladij in 72 vodnih letal vojne mornarice. Reviji je prisostvoval tudi japonski cesar.

O današnji Gospe Sveti in slovenski kneginji Emi Krški

(Popotni vtisi z zgodovinskimi opombami.)

Železna ograja spomeniku je kvadrat, čigar vsaka stranica meri 9 korakov. Na ledni, zapadni strani spomenika vodi cesta v Celovec, ostale 3 strani so obdane od travnikov, na sever in jug brez kakšne bližnje meje, na vzhod pa je do bližnjega gozdčka kakih 400 korakov, — tam teče železnica proge Celovec - Št. Vid - Krška dolina - Breže (ob koroško-štajerski severni meji). Od leta 1286 do 1651 je 7 vojvod na tem prestolu osebno sprejemalo poklonitve (Meinhard 1286, Oto 1335, Albrecht 1342, Rudolf 1360, Ernst 1414, Karol 1564, Ferdinand 1597), a dva, Ferdinand III 1631 in Ferdinand IV 1651, po posebnem svojem namestniku. Po uvedbi absolutističnega vlad. sistema se je izgubil pomen ustoličevanja.

Na jugovzhodnem in jugozapadnem robu Gosposvetske doline sta, kakor prej rečeno, dve cerkvi. Jugozapadno je 1/2 ure oddaljena od prestola, daleč vidna ker vzvišeno nekaj metrov nad dolino sezidana cerkva sv. Petra ob vznožju že omenjene Koroške gore v vasi imenovani krnski grad (Karnburg), kjer je stal na prostem 100 m od cerkve stran takozvani knežji kamen t. j. v travnik postavljen nad 1/2 metra visok ostanek okroglega rimskega stebra in sicer njega spodnji del, obrnjen na vzgor (sliko glej Grudnova zgod. I. zv. str. 35., kjer je v ozadju videti tudi stolpova Gospe Svete). L. 1862 ga je kupilo Zgod. društvo v Celovcu in ga preneslo, ker je bila nevarnost razpada, v dež. muzej, kjer je stal pod Avstrijo v veliki deželni dvorani v Celovcu, kakor kaže njega slika v Grudnovi zgodovini I. zv. str. 37; a sedaj v novi eri je postavljen brezčasno pod kap: našel sem ga pri svojem obisku dež. muzeja v Celovcu dva dni pozneje v veži pri vodu med drugimi izkopinami omenjenega mesta Virunum; torej je povsem o-ropan svojega posebnega značaja in pomena. In ta je ogromen. V srednjem veku, ko je ta kamen stal prosto v zemlji (gl. brošurico Družbe sv. Mohorja z naslovom »Gospa Sveta. Začetek, zgodovina in znamenitosti te božje poti«. Celje 1929 str. 18, kjer je opisan tudi obred vstoličevanja) je na tem kamnu tam pri cerkvi Krnskega gradu (o tem slednjem

zdej ni več sledu) sedel priprost kmet in pred zborom plemičev izpraševal novega vojvoda po njegovi pravičnosti in pravovernosti in sicer v slovenskem jeziku, ki je bil takrat občilo nanj ponosnega naroda, kot izraz lastne državnosti in zgodovine; kajti ta narod je zahteval, da se mora vojvoda zagovarjati pred cesarjem v slovenskem jeziku. Če je bila proti njemu kaka pritožba. Odtod je vojvoda šel, še vedno kot kmet oblečen, v pol ure oddaljeno Gosposvet, prisostvoval tam službi božji, sprejel blagoslov, bil pri slovesnem obedu in od obeda šel k vojvodskemu prestolu, sedaj že v knežji obleki, da na njem oddaja deželne zajme in sodi pritožbam. Ti kraji so sploh živa zgodovina. V svojem Krnskem gradu, ki se je takrat visoko in slikovito vzpenjal nad ravnino, je, kakor omenjeno, cesar Arnulf praznoval božič l. 888. Tu je daroval soprogi Heimona (ta Heimona je menda prednik kneginje Eme, ima z njo ime francoskega izvora po škofu Emeranu iz Akvitanije in je sin slovenskega plemiča grofa Vitogoja), ki ga cesar imenuje »dilectus poticularius«, ljubega točaja, neke podložnike; ta Heimona je pol leta prej dobil od cesarja v daljnem Nižji. Avstrijskem, v okvirju Grunsvita v dolini Traguše (Traisen) sev. od St. Pöltena sodstvo istotam, kjer je že prej njegov oče Vitogoj imel dvor (Kos, Gradivo za Zgodovino Slovencev II listina št. 277 in 288. Takrat so torej slovenski plemiči imeli posestva na Zg. in Nižjem Avstrijskem, kjer so bili slovenski prebivalci). V Gospe Sveti je solnograški nadškof Adalbert podaril l. 927 pokrajinskemu škofu Gotabertu cerkvico sv. Petra pri Krnskem gradu, ki je takrat že obstojala in je torej silne starosti — dih ne le stoletij nego tisočletij veje v teh krajih, tu preko je vrvelo življenje slov. vojvod in plemičev in tu je takrat že dolgo oral našo zemljo slovenski kmet.

Ker sem pred vsem hotel videti Gospo Sveto, ki je morda četr ure oddaljena od vojvodskega prestola, sem jo mahnil počez preko velikega travnika na jugovzhodni obronek Gosposvetskega polja, kjer stoji slavna zgodovinska cerkev na kakih 20 metrov visoki terasi, s katere obvladuje svoje polje. Sezidana je na

robu gričevja, ki se razteza ob vzhodni strani polja, zapadni rob tega obronka pada precej strmo proti polju in zato se v srednjem veku cerkev prezidali v nekakšno trdnjavo z okopi in obrambnim zidovjem, ki je še danes vidno. Prvo, kar občutiš, ko stopiš čez obzidje na prostor, kjer je sredi pokopališča in obdajajočih ga raznih kapiteljskih zgradb stoji današnja po dveh svojih stolpih in bazilikalnem slogu impozantna cerkev sv. Marije (v listinah S. Marie de Solio ali ecclesia Carantana sanctae Mariae imenovana), je vtis veličastne, vsak drug moment lepote izpodrivajoče stari: vzdani ne le nagrobni kamni, ampak pravi umetniški rimski reliefi iz Virunsega polja (Ahil zmagovalac vlačil ob svojem vozu Hektorjevo truplo, relief rimskega voza za potovanje, volkulja z Romulom in Remom) starogotski steber na pokopališču, mišljen in vzgajen kot večna luč tu počivajočim mrtvim — kako lepa ideja! — zlasti pa prastarinski, kot mala cerkev zidani osmerokotni baptisterij, pozneje grobna kapela, oktagon ali rotunda imenovan, od ljudstva pa »poganski tempelj«; v veliki romarski cerkvi sami pa grob sv. Modesta, apostola koroških Slovencev, za kterege je prosil solnogr. nadškofa Virgilija še slovenski vojvoda Hotimir okr. l. 760. Sv. Modest je postavil to cerkev in ustanovil tu prvo slov. škofijo, ki je delovala in širila odtod kulturo do okr. 950. Gospa Sveta je torej bila 200 let škofijski sedež, kakor je bil bližnji Krnski grad nekaj stolica koroškega vojvode in še prej Virunum glavno mesto rimske province Noricum, segajoč od Karavank do Donava. Pozneje pa si solnograški nadškofje, katerim je že l. 860 izročil kralj Ludovik Nemeč v last Gospo Sveto in nje zemljiško posest v okolici, iz političnih in cerkvenih vzrokov niso več hoteli prepuščati svoje oblasti tukašnjim pokrajinsko-karantanskim škofom in vodili sami cerkvene posle in škofijo opustili; bazilikalna, zdaj gotsko-baročna cerkev z mnogimi umetninami pa ima še nakazano prečno ladjo, znak škofijske cerkve. Pozneje, ko se je l. 1072 zopet ustanovila Krška škofija po zaslugi kneginje Eme, je dobila njej na čast svoj sedež v Krki ob Eminem grobu, a Gospa Sveta je postala proštija s kanonikatnim kapitljem, ki obstaja v malem obsegu še danes; proštija pa je bila — in to je zanimivo — l. 1781 vte-lešena Lavantinski (Labodski) škofiji in je šele od zadnje regulacije škofij od l.

1859 izročena Krški škofiji. Kaj je pa občutil naš škof Slomšek, ko je kot zakoniti nadpastir obiskal svojo Gospo Sveto! Zanimivost je tudi veliki Gosposvetski zvon iz l. 1687, ki s svojim močnim glasom doni čez Gosposvetsko polje kot skrivnosti polni odjek slavnejše davnine. A skoro več vredno nego vse to mi je bilo odkritje v izložbi nabožnih in lokalnozgodovinskih knjig, ki jih ima cerkvenik ob vratih svojega stanovanja poleg cerkve; med njimi je bila izložena tudi že omenjena brošurica Moh. Družbe o Gospe Sveti v slovenskem jeziku znak, da navzlic režimu morajo računati tudi v Gospe Sveti s slovenskim prebivalstvom, — kakor je tudi v škofijskem seznamu duhovščine krške škofije iz l. 1918 str. 75 pri Gospe Sveti narodno tamošnjega prebivalstva označena še s pripombo: Sprache deutsch u. slovenisch. Kupil sem si jo že kot zgolj dokaz slovenstva v tej naši ljubi Gospe Sveti ki je bil vesel kot zaklada nad zakladi. Začel sem izpraševati nekega dečka, po čigar naivnosti sem menil bolje izvedeti pravo istino, o narodnostnih razmerah v Gospe Sveti in dobil povoljne odgovore: da tu bivajo tudi Slovenci, da jih je precej in še naštevati mi jih je pričel. Za njim mi je neka ženska na vprašanje o tem odgovorila značilno, da je tu mogo Slovencev, a da nočejo slovensko govoriti t. j. si ne upajo priznati svojega jezika radi pritiska režima.

Trg sam se razprostira za cerkvijo na vzhodno stran in je od spredaj komaj viden; obsega precej lepih hiš, vmes nekaj starin in kot romarski kraj razmeroma mnogo gostiln. Šel sem na okrepčilo v jedno izmed njih, ker je gospodar imel slovensko rodbinsko ime in doživel tam nov dokaz, da je še slovenstva v Gospe Sveti; zahteval sem postrežbe takoj v slovenskem jeziku in hišna gospodinja, žena v starejših letih s profilom in izrazom, tudi z nošnjo slovenskih žen na Štajerskem ali Kranjskem mi je takoj odgovorila in potem tudi dalje stregla v različni slovenščini in se v nji razgovarjala z menoj o domačih razmerah. Dobro je razumela mojo knjižno slovenščino in jo celo sama na pol govorila. Vesel in tega doživlja bogat sem se odpravil iz Gospe Svete in še pri odhodu ugotovil zanimivost: pod cerkvijo se nahaja velika zgradba, konvikt za deklice z gospodinjstvo šolo; prostrana terasa pred poslopjem, ki izgleda kot samostan.

Dekle za vse,
z znanjem hrvaščine in nemščine, ki tudi dobro kuha, iščem za Zagreb. Ponudbe s sliko je poslati na Hafner Pavao, Praška ulica 9. 3225

Mašanke in rdeča jabolka
kupi po najboljših dnevni cenah Exportna družba Mathels, Suppanz in drug, Maribor, Cvetlična ulica 18. 3223

Razna knjigoveška dela
dobro, hitro in ceneno prevzame papirnica — knjigovoznica Novak, Gosposka ulica 9. Na zalogi tudi knjigoveške potrebščine. XXXV

Gospoda sprejem kot sostanovalec.
Židovska ulica 12 I. 3228

Med (strd)
pristen se ceneno proda na drobno in debelo. Ornik, Aleksandrova cesta 64 I. 3223

Prodajalica
prekajavalne in delikatesne branže z znanjem nemščine in hrvaščine sprejemem za bufet. Ponudbe s sliko je poslati na Hafner Pavao, Zagreb, Praška ulica 9. 3226

Sobo z dvema posteljami
v bližini koroškega kolodvora oddam. Naslov v upravi. 3227

Premog Peklenica
4750 kalorij, brez smradu, žindre in kamenja, malo pepela. Din 38.— franko. B. Guštin, Cankarjeva 24. 3053

Dijak učiteljskičnik,
želi instruirati učenca meščanske ali osnovne šole. Naslov v upravi lista. 322

Zimske nogavice,

rokavice, pletenine ter vse druge modne potrebščine v modni trgovini

Anton Paš,
Maribor, Slovenska ul. 4.

Sadno drevje:

Jabolke, hruške, šlive, črešnje, orehe itd. dobite v Drevesnici JOSIP ROSENBERG, MARIBOR, Tržaška cesta št. 64. Brzjavaj: Rosenberg, Maribor. Telefon interurban št. 23—01. 3140

ZAHTEVAJTE CENIK!

TOVARNA GLASBIL IN GRAMOFONOV

Gramofoni	od Din 298.— dalje
Mandoline	136.—
Violine	95.—
Gitare	207.—
Trombe	505.—
Ročne harmonike	85.—

3361

PRODAJALNA: TRG SVOBODE
Nova Scherbaumova zgradba

Razprodaja Meljska cesta 29

Na zalogi je še prvovrstno sukno za moške obleke, ševiot za marine oblekce, moška in ženska sukna za plašče.

Kvalitetno blago od Din 89.— naprej